

daşı Rumlar isyana destek verdiler. Hatta buradaki İngiliz askerî birliklerinde görev yapan kişilerin Mora'ya geçerek isyancılara liderlik yaptıkları öğrenildi. Bu tarihlerde önemli miktarda zeytin ve zeytinyağı üretilen ve toplam nüfusları 200.000'i bulan bu adalardan gelen yardımlar Bâbüâli'yi çok rahatsız etti.

Yedi Ada Cumhuriyeti'nin son hâmisî İngiltere 13 Temmuz 1863'te adaları Yunanistan'a devretme kararı aldı. Ardından Viyana Kongresi'ni imzalayan devletler Yedi Ada'nın yeni statüsüne dair Londra'da müzakerele yaptılar ve 14 Kasım 1863 tarihli dokuz maddelik bir anlaşma imzaladılar. Bu karar açıkça 1815 Viyana Kongresi hukukuna aykırıydı. Bu sebeple, Yedi Ada'nın Yunanistan'a verilebilmesi için kongre kararları ile uyum sağlamak için ilgili devletler 29 Mart 1864'te Londra'da bir anlaşma daha imzaladılar. Adalar Yunanistan'a ileride Osmanlı Devleti aleyhine zararlı faaliyetlere izin verilmemek şartıyla devrediliyordu. Son prosedürlerin de tamamlanmasıyla Yunanistan 21 Mayıs 1864'te adaları mülkiyetine geçirdi ve Kont Dimitrios Nikolaou Karousos'ı yöneticiliğe tayin etti. Gelecekte büyük Yunanistan emeli (megali idea) için önemli bir destek mânâsına gelen bu karar, Osmanlılar tarafından ertesi yıl İstanbul'da imzalanan 8 Nisan 1865 tarihli bir anlaşma ile onaylandı. Bu tarihten sonra Osmanlı Devleti'nin Yedi Ada ile ilişkileri Korfu'da açılan şehbenderlik vasıtasıyla yürütüldü.

BİBLİYOGRAFYA :

Cezâyir-i Seb'a-i Müctemi'a Cumhuriyeti Nizâm-nâme-i Dâhilîsi, Ministerio Cultura Biblioteca Nacional (Madrid Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları), nr. 12096, vr. 1^a-28^b; *Mahmud Râif Efendi ve Nizâm-ı Cedid'e Dair Eseri* (nşr. Kemal Beydilli – İlhan Şahin), Ankara 2001, s. 111-118; *Cevdet, Tarih*, VII, 51, 278-291; VIII, 41-46, 222-245; X, 157-165; XII, 61-100; Henry-White Jervis, *History of the Island of Corfu and of the Republic of the Ionian Islands*, London 1852, tür.yer.; G. Noradounghian, *Recueil d'actes internationaux de l'Empire ottoman*, Paris 1900, II, 36-40; Enver Ziya Karal, *Fransa-Mısır ve Osmanlı İmparatorluğu (1797-1802)*, İstanbul 1938, s. 106 vd.; a.mlf., "Yunan Adalarının Fransızlar Tarafından İşgali ve Osmanlı-Rus Münasebatı", *Tarih Semineri Dergisi*, sy. 1, İstanbul 1937, s. 100-125; a.mlf., "İngilterenin Akdeniz Hakimiyeti Hakkında Vesikalar, 1798-1805", *TV*, I/2 (1941), s. 122-134; Nihat Erim, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*, Ankara 1953, I, 23-35, 61-71, 205, 211, 213-217, 219-232, 255-258; İsmail Soysal, *Fransız İhtilâli ve Türk-Fransız Diplomasi Münasebetleri (1789-1802)*, Ankara 1989, s. 161 vd.; Akdes Nimet Kurat, *Türkiye ve Rusya*, Ankara 1994, s. 39-52; Hüseyin Baha Öztunç, *Yedi Ada Cumhuriyeti* (yüksek lisans tezi, 2007), Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, tür.yer.; *Muâhedât Mecmuası*, IV, İstanbul

1298, s. 28-35; İsmail Hakkı Uzunçarşılıoğlu, "Arşiv Vesikalarna Göre Yedi Ada Cumhuriyeti", *TTK Belleten*, I/3-4 (1937), s. 627-639; H. Temperley, "Documents Illustrating the Cession of the Ionian Islands to Greece, 1848-70", *The Journal of Modern History*, IX/1, Chicago 1937, s. 48-55.

ALİ FUAT ÖRENÇ

YEDİ GÖK

(bk. SEMA).

YEDİ HARF

(bk. el-AHRUFÜ's-SEB'A).

YEDİ KIRAAT

(bk. KIRAAT).

YEDİ MEŞ'ALECİLER

1928'de yedi şair ve yazarın kurduğu edebî topluluk

(bk. MEŞ'ALE).

YEDİKULELİ SEYYİD ABDULLAH

(bk. ABDULLAH EFENDİ, Hâşimzâde).

YEGÂH

(٧٤٤)

Türk müzikisinde bir birleşik makam.

Seydi'nin *el-Matla*'nda şubeler arasında zikrettiği yegâh Türk müzikisinin yegâh perdesinde karar eden, inici seyir özelliğine sahip makamlarından biridir. Makamın dizileri yerindeki nevâ makamı (yerinde uşşak dörtlüsü + nevâda bûselik beşlisi) dizisine yegâhta rast makamı (yegâhta rast beşlisi + düğâhta rast veya bûselik dörtlüsü) dizisinin eklenmesiyle elde edilmiştir. Yegâh makamı, bazan da bestelenen formun büyük veya küçük oluşuna göre nevâ makamı dizisine yegâhta sadece rast beşlisinin eklenmesi ve bununla karar etmesi şeklinde de kullanılmıştır. Kâr, beste, ağır ve yürük semâilerle peşrevlerde makam bütün teferruatıyla icra edilirken şarkı gibi küçük formlarda ikinci şekil tercih edilir. Makamı teşkil eden ikinci dizi yani yegâhtaki rast dizisi, bazan ve özellikle inici seyirde nîm-hicaz (do diyez) perdesinin atılması sonucu acemli rast dizisi halinde de kullanılmıştır. Bu durumda

yegâhtaki rast dizisinin üst bölgesi, yani düğâh perdesi üzerindeki dörtlü bûselik dörtlüsü olacaktır.

Yegâh makamının güçlüsü nevâ makamının da güçlüsü olan nevâ perdesidir ve bu perdede rast çeşniyle makamın yarım karar yapılır. Yarım karar sırasında nîm-hicaz perdesi de yeden olarak kullanılır. İkinci merteye güçlü ise üzerinde üç ayrı çeşni bulunan düğâh perdesidir. Makam iki ayrı diziden meydana geldiği için asma kararlar bakımından zengindir. Yine kullanılan forma göre her iki makamın asma kararları kullanılabilir. Nevâ makamının asma kararları şunlardır: Eviçte segâh çeşniyle tiz taraftan tiz bûselik perdesi kullanılarak inilirse ferahnâk çeşniyle asma karar yapılabilir. Ayrıca segâh perdesinde de segâhli veya ferahnâklı asma karar imkânı vardır. Ayrıca çârgâhta çârgâhli, segâhta segâhli ve rast perdesine düşülüp rastlı asma kararlar yapılabilir.

Bunlardan başka düğâh perdesi de bu makam için çok önemli bir asma karar perdesidir. Çünkü bu perde nevâ makamının durak perdesidir ve aynı zamanda yegâhtaki rast dizisinin güçlü sesi durumundadır. Bu sebeplerle düğâh perdesi üzerinde üç ayrı çeşni dörtlü halinde yer alır. Bunlar yerindeki nevâ dizisinin pest tarafı olarak düğâhta (yerinde) uşşak dörtlüsü, yegâhtaki rast dizisinin tiz tarafı olarak düğâhta rast dörtlüsü, yine yegâhtaki acemli rast dizisinin tiz tarafı olarak düğâhta bûselik dörtlüsüdür. Bu perdede de belirtilen çeşnilerle asma kararlar yapılabilir.

Nevâ seyri esnasında rast perdesine düşülürse bu perdede de rastlı asma karar yapılabilir. Yegâh perdesindeki rast dizisinin seyri sırasında rast perdesindeki asma karar rast veya yukarıdan inilirken nîm-

YEGÂH

hicaz perdesi kullanılmışsa pençgâh çeşnilidir. Yerindeki rast makamının üçüncü derecesi olan segâh perdesinde segâhlı veya ferahnâklı asma kararın yapıldığı da bilinmektedir. Yegâhtaki rast dizisinin üçüncü derecesi olan irak perdesi yerindeki dizisinin üçüncü derecesi olan segâh perdesine tekabül eder. Bu sebeple irak perdesinde de segâh üçlüsü veya ferahnâk beşlisiyle küçük bir asma karar yapılabilirse de bunda ısrar edilmemelidir. Çünkü o takdirde makam ferahnâk makamına benzebilir. Bunların dışında çok az olmak kaydıyla hüseyinî-aşiran perdesinde de uşşak çeşnili asma karar yapılabilir.

Yegâh makamını meydana getiren dizilerin pestten tize doğru isimleri şöyledir: Yegâhtaki rast dizisinde yegâh, hüseyinî-aşiran, irak, rast, düğâh, bûselik, nîm-hicaz veya çârgâh, nevâ. Yerinde nevâ dizisinde düğâh, segâh, çârgâh, nevâ, hüseyinî, eviç, gerdâniye ve muhayyer. Yegâh makamının yedeni, portenin altındaki kaba nîm-hicaz perdesidir. Makam bu yapıyla on iki seslik bir seyir alanına sahiptir. Bu sebeple tiz taraftan pek genişlemez. Zaten önemli olan pest taraftır. Bununla beraber tiz taraftan da genişlemesine ihtiyaç duyulduğunda nevâ makamı gibi genişleyebilir. Bu genişleme, yeni dizi teşkili tarzındadır ve nevâdaki rast beşlisinin tiz tarafına yani muhayyer perdesi üzerine bûselik dörtlüsü getirilmesiyle yapılır. Bu genişleme ile nevâda bir acemli rast dizisi ortaya çıkar.

Yegâh makamının seyrine nevâ makamı dizisiyle ve güçlü nevâ perdesi civarından başlanılır. Diziyi meydana getiren ses ve çeşnilerde karışık olarak gezinildikten sonra nevâ perdesinde rast çeşnisiyle yarım karar yapılır. Bu arada nevâ dizisinin asma kararları da gösterilip düğâh perdesinde uşşak çeşnisiyle kalınarak nevâ makamı sona erdirilir. Daha sonra yegâhtaki rast dizisine geçilerek bu dizide de karışık gezinilip asma kararlar gösterildikten sonra yegâh perdesinde rast çeşnisiyle yedenli veya yedensiz tam karar yapılır.

Tanbûrî Osman Bey'in muhammes, Tanbûrî İzak'ın berefşan usulündeki peşrevleri; Neyzen Aziz Dede ile Muallim İsmâil Hakkı Bey'in saz semâileri; Ebûbekir Ağâ-

Yegâh
makamı
seyir
örneği

nın remel usulünde, "Zülfün hevesi gönülümü sevdaya düşürdü"; Dellâlzâde İsmâil Efendi'nin hafif usulünde, "Bir haber gelmedi ârâm-ı dil ü cânımdan" mısrayla başlayan besteleri; yine Dellâlzâde İsmâil Efendi'nin, "Piyâle elde ne dem bezmime habîb gelir" mısrayla başlayan ağır semâisiyle, "Bülbülüm bir güle kim şevkimi eflûn eyler" mısrayla başlayan yürük semâisi; Bimen Şen'in ağır aksak usulünde, "Ne gülün rengini sevdim ne de bülbül sesini", Bolâhenk Nûri Bey'in aynı usulde "Bâis oldu çeşm-i mestin âşıkın berbâdına", Nebiloğlu İsmail Hakkı Bey'in düyek usulünde "Doldur ey sâkî bu cem bezminde bir gün mey biter" mısrayla başlayan şarkıları; Rauf Yektâ Bey'in Mevlevî âyiniyle düyek usulünde, "Dünyâya gönül verme ki vîran olacaktır" mısrayla başlayan ilâhisi bu makamın örnekleri arasındadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Seydî, *el-Matla'*, TSMK, III. Ahmed, nr. 3459, vr. 11p; Abdülbâki Nâsir Dede, *Tedkik u Tahkik* (nşr. Yalçın Tura), İstanbul 2006, s. 52-53; Hâşim Bey, *Müsiki Mecmuası*, İstanbul 1280, s. 43-44; Suphi Ezgi, *Nazarî-Amelî Türk Musikisi*, İstanbul 1933-40, I, 114-117; IV, 228; Rauf Yektâ, *Türk Musikisi*, s. 75; Hüseyin Sâdeddin Arel, *Türk Musikisi Nazariyatı Dersleri* (nşr. Onur Akdoğu), Ankara 1991, s. 150-153; İsmâil Hakkı Özkan, *Türk Musikisi Nazariyatı ve Usûlleri Kudüm Velveleleri*, İstanbul 2006, s. 585-588.

İSMAİL HAKKI ÖZKAN

YEGÛS

(يَغُوث)

Kur'an-ı Kerim'de
Nûh kavminin taptığı belirtilen
ve Câhiliye döneminde de
tapılan putlardan biri.

Kelimenin "yardım etmek" anlamındaki gavs kökünden türediği, kendisinden yardım istendiği için putun bu adla anıldığı, "yağmur yağdırmak" anlamındaki gavs köküyle de bağlantı kurularak "yağmur yağdıran" mânası da verildiği (İbn Düreyd, s. 96, 153; Yâkût, V, 439) ve menşeinin Güney Arabistan olduğu ifade edilmektedir (Jeff-

rey, s. 291-292). Ancak kelimenin aslının İbrânice'den veya ona yakın bir dilden yahut Tevrat'ta adı geçen ve Edomiler'in atası olan Yeuş'tan geldiği de söylenmektedir (Mustafavî, XIV, 257; Elmalılı, VIII, 355; Smith, s. 43, 226). Kur'an-ı Kerim'de "yegûs" kelimesi Nûh kavminin taptığı putlar arasında zikredilir ve Nûh kavminden inkârcıların, "Sakin ilâhlarınızı, hele Ved, Süvâ', Yegûs, Yeûk ve Nesr'i asla terketmeyin" dedikleri belirtilir (Nûh 71/23).

Rivayete göre Ved, Süvâ', Yegûs, Yeûk, Nesr dindar ve sâlih kişilerdi. Fakat bunların hepsi aynı ayda ölünce akrabaları çok üzölmüş, Kâbil oğullarından biri, "Size onların şeklinde beş put yapayım mı? Yalnız ruhlarını veremem" deyince onlar da yapmasını söylemiş, o kişi de onlara benzeyen beş put yaparak dikmiştir. Bunun üzerine akrabaları putların yanına gelip onlara saygı göstermeye ve etraflarında dönmeğe başlamış, bu âdet bir kuşak boyunca sürmüştür. Ardından gelen kuşak bunlara öncekilerden daha fazla saygı göstermiş, üçüncü kuşak daha da ileri giderek putlara saygıyı tapınmaya dönüştürmüştür Öte yandan bu olayın Hz. Nûh'un dedesinin dedesi Yared zamanında vuku bulduğu yahut bunların Nûh kavminden, hat-ta Âdem'in çocuklarından olduğu da nakledilmektedir (Buhârî, "Tefsîrü'l-Kur'an", 71; İbnü'l-Kelbî, s. 32; Taberî, XXIX, 98-99; İbn Kesîr, XIV, 142-143). Allah onlara İdrîs peygamberi göndermiş, fakat onlar bu peygamberi yalanlamışlardır. Bu durum Hz. Nûh zamanına kadar devam etmiştir. Tûfan putları sürükleyip Cudda bölgesinde karaya fırlatmış ve putlar kum altında kalmıştır.

Adı geçen putları Araplar arasına ise Amr b. Lûhay getirmiştir. Kâhinlik yapan Amr'ın dostu olan cinlerden birinin kendisine Cudda kıyısına gitmesini ve orada bulacağı putları getirip Araplar'ı onlara tapmaya davet etmesini söyleyince Amr da putları getirip Araplar'a dağıtmıştır. Bunlardan Yegûs, Murâd kabilesinden En'um